

Aandeel verloskundigen met een klinische vervolgopleiding neemt toe

Een analyse gebaseerd op de NIVEL-registratie van verloskundigen

Daniël van Hassel en Trees Wiegiers

Inleiding

Na de vierjarige basisopleiding kunnen verloskundigen een vervolgopleiding voor hun vakgebied volgen. In het bijzonder zijn er sinds 2005 enkele vervolgopleidingen gericht op het werken als klinisch verloskundige. Met deze opleidingen is voorzien in een behoefte, die is ontstaan door een toenemend aandeel klinisch werkzame verloskundigen. In de periode 2005-2013 is het aandeel verloskundigen werkzaam in een ziekenhuis toegenomen van 22% naar 29%^[1]. Klinisch verloskundigen spelen een belangrijke rol in de geboortezorg in ziekenhuizen, niet alleen bij de begeleiding van (gecompliceerde) bevallingen, maar bijvoorbeeld ook binnen de organisatie van zorg en opleiding op de werkvloer. Het werk van een verloskundige in een ziekenhuis vereist andere vaardigheden en competenties dan in een eerstelijns praktijk of instelling. Toch is een klinische vervolgopleiding, om de benodigde kennis en vaardigheden na de basisopleiding te ontwikkelen, niet verplicht. De vraag is daarom welk deel van de klinische verloskundigen inmiddels een specifieke vervolgopleiding heeft gevolgd. De NIVEL-registratie van verloskundigen (zie kader) geeft hier een antwoord op.

Opleidingen tot klinisch verloskundige

Momenteel bestaan er twee klinische vervolgopleidingen in Nederland. Het gaat hier om de eenjarige deeltijdopleiding tot klinisch verloskundige in Utrecht (UMC) en de tweeënhalf-jarige duale opleiding tot physician assistant in Rotterdam (HR&O). Beide opleidingen vereisen een opleidingsplaats binnen een ziekenhuis en worden deels op de werkvloer gevolgd, onder begeleiding van een gynaecoloog^[2, 3]. De opleidingen zijn erop gericht verloskundigen op te leiden om in de tweede lijn verloskundige zorg te kunnen verlenen en aan onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en de organisatie van zorg

te kunnen bijdragen. De HR&O-opleiding beoogt als enige klinische vervolgopleiding een masterniveau en levert tevens een Engelstalig supplement bij het diploma, die verloskundigen kunnen gebruiken om een vervolgopleiding of baan in het buitenland te vinden.

Tussen 2007 en 2010 bestond er ook een derde, ruim één jaar durende opleiding, die aan de Academie Verloskunde Maastricht (AVM) gevolgd kon worden. De AVM-opleiding was een deeltijdopleiding in combinatie met klinische werken en begeleiding op de eigen werkvloer.

Aantal nieuwe verloskundigen met een klinische vervolgopleiding

In de jaarlijkse NIVEL-enquête geeft 62% tot 75% van de werkzame verloskundigen antwoord op de vraag of zij een vervolgopleiding volgden en zo ja, welke opleiding dan. Zoals tabel 1 laat zien is het aantal verloskundigen dat voor het eerst een van de drie klinische vervolgopleidingen invulde, jaarlijks toegenomen: van 18 in 2006 tot 48 in 2011. In 2012 en 2013 neemt dit aantal af tot rond de 40 verloskundigen. Deze afname heeft te maken met het stopzetten van de AVM-opleiding in 2010, maar ook met een wat lager aantal verloskundigen dat de opleiding aan het UMC volgde. Het aantal verloskundigen dat de opleiding in Rotterdam volgt bleef wel toenemen. In ieder peiljaar werd de UMC-opleiding overigens wel het vaakst van alle drie de vervolgopleidingen genoemd.

Bijna alle verloskundigen met een klinische vervolgopleiding werkten in een ziekenhuis, op het moment dat zij de enquête invulden. Over alle betrokken peiljaren waren vijf verloskundigen op moment van beantwoording van de vraag niet klinisch werkzaam, maar (nog) actief in een eigen praktijk of maatschap.

Aandeel verloskundigen met een klinische vervolgopleiding

Hoe verhoudt het totaal aantal klinisch opgeleide verloskundigen zich tot alle werkzame verloskundigen per peiljaar? In tabel 2 is te zien dat dit aandeel in 2006 nog 1% was en daarna is toegenomen tot 9% van de werkzame populatie in 2013. Binnen de groep klinisch werkzame verloskundigen is het aandeel verloskundigen

drs. Daniël van Hassel en dr. Trees Wiegiers zijn verbonden aan het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL)

Corresponderend auteur: Daniël van Hassel, d.hassel@nivel.nl

Tabel 1. Aantal verloskundigen per jaar dat voor het eerst invult een specifieke klinische vervolgopleiding te hebben gevolgd, in de periode 2006-2013 (alleen de responsgroep)^{1 2 3}

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HR&O	1	1	4	8	7	12	11	16
UMC Utrecht	17	16	19	25	30	28	23	25
AVM	0	0	0	0	0	8	3	0
Totaal	18	17	23	33	37	48	37	41

¹ Er zijn 12 verloskundigen die aangaven twee verschillende klinische vervolgopleidingen te hebben gevolgd.

² Gebaseerd op een respons van 62 tot 75% per peiljaar.

³ Er zijn vijf verloskundigen (drie uit 2006, een uit 2007 en een uit 2010) met een klinische vervolgopleiding, die op moment van beantwoording van de vraag (nog) geen functie als klinisch verloskundige hadden.

met een klinische vervolgopleiding gestaag toegenomen van 4% in 2006 tot 31% in 2013. Dit geeft een indicatie van het belang dat aan de opleiding tot klinisch verloskundige gehecht wordt.

Tot slot

Het aantal verloskundigen met een klinische vervolgopleiding is sinds 2006 jaarlijks toegenomen. Van de 2.864 werkzame verloskundigen in 2013 heeft tenminste 9% inmiddels een klinische vervolgopleiding gevolgd. Dit is waarschijnlijk nog een onderschatting van het werkelijke aandeel, omdat niet alle verloskundigen de vragen in de NIVEL-enquête invulden (respons 62% tot 75%). Aan de andere kant worden werkzame verloskundigen ieder jaar naar hun vervolgopleiding gevraagd, waardoor van een steeds grotere groep bekend is of zij een klinische vervolgopleiding hebben gevolgd.

Nagenoeg alle klinisch opgeleide verloskundigen waren in het peiljaar werkzaam in een ziekenhuis. Dit sluit aan op

het gegeven dat de klinische vervolgopleidingen van hun studenten verwachten dat ze een klinische functie hebben, zodat de opleiding in combinatie met klinisch werk en begeleiding op de werkvloer gevolgd kan worden. Van de 822 klinisch werkzame verloskundigen in 2013 heeft inmiddels minimaal 31% een klinische vervolgopleiding gedaan. Alhoewel er sprake is van een gestage groei in de afgelopen jaren betekent dit ook dat nog steeds een groot deel, namelijk naar schatting twee derde, van de verloskundigen in ziekenhuizen niet klinisch is opgeleid. Een reden hiervoor kan zijn dat de opleidingscapaciteit ontoereikend is om aan de vraag te voldoen. Dit idee wordt ondersteund door het gegeven dat de UMC-opleiding meer aanmeldingen heeft dan dat er opleidingsplaatsen beschikbaar zijn⁴. Van de Rotterdamse opleiding zijn hierover geen gegevens voorhanden. Het kan echter ook zijn dat de opleidingen minder in trek zijn, omdat ze misschien niet goed aansluiten op de verwachtingen en behoeften van verloskundigen. Misschien wordt het studeren, naast een baan (en een

Tabel 2: Cumulatief aantal verloskundigen per jaar dat invulde een specifieke klinische vervolgopleiding te hebben gevolgd en percentage van aantal werkzame (klinische) verloskundigen, in de periode 2006-2013 (alleen de responsgroep)^{1 2 3}

Klinische vervolgopleiding	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HR&O	1	2	6	14	21	33	44	60
UMC Utrecht	17	33	52	77	107	135	158	183
AVM	0	0	0	0	0	8	11	11
Totaal	18	35	58	91	128	176	213	254
Totaal werkzame verloskundigen	2.243	2.305	2.359	2.503	2.584	2.676	2.752	2.864
Totaal klinisch werkzame verloskundigen	508	522	581	616	686	757	791	822
Aandeel van verloskundigen	1%	2%	2%	4%	5%	7%	8%	9%
Aandeel van klinisch verloskundigen	4%	7%	10%	15%	19%	23%	27%	31%

¹ Er zijn 12 verloskundigen die aangaven twee verschillende klinische vervolgopleidingen te hebben gevolgd.

² Gebaseerd op een respons van 62 tot 75% per peiljaar.

³ Er zijn vijf verloskundigen (drie uit 2006, een uit 2007 en een uit 2010) met een klinische vervolgopleiding, die op moment van beantwoording van de vraag (nog) geen functie als klinisch verloskundige hadden.

gezin), door veel verloskundigen te zwaar gevonden. Over de vraag of alle klinisch verloskundigen ook navenant opgeleid moeten zijn, is nog veel discussie gaande. Als dit het streven is, kan overwogen worden om scholing op het gebied van klinisch werken verplicht te stellen voor alle klinisch werkende verloskundigen. Om dit te kunnen realiseren zou de opleidingscapaciteit voor de vervolgoopleidingen uitgebreid moeten worden, maar kan ook overwogen worden om een specialisatie klinische verloskunde aan de basisopleiding toe te voegen^[5]. ■

Referenties

1. Hassel DTP van, Kasteleijn A, Kenens R. Cijfers uit de registratie van verloskundigen: peiling 2013. Utrecht: NIVEL; 2014.
2. <http://www.umcutrecht.nl/onderwijs/opleidingen/K/klinisch-verloskundige/-inhoud.htm>, geraadpleegd op 30 juni 2014.
3. [http://www.hogeschoolrotterdam.nl/opleidingen/master-physician-assistant-\(klinisch-verloskundige\)/duaal](http://www.hogeschoolrotterdam.nl/opleidingen/master-physician-assistant-(klinisch-verloskundige)/duaal), geraadpleegd op 30 juni 2014.
4. <http://www.umcutrecht.nl/onderwijs/opleidingen/K/klinisch-verloskundige/-hoelang.htm>, geraadpleegd op 30 juni 2014.
5. Hingstman L, Kenens R, Wieggers T. Sterke groei aantal klinisch werkende verloskundigen. Tijdschrift voor Verloskundigen: 2011, 36(10), 11-14.

Excuses

In de rubriek Forum van september 2014, pagina 63 stond een reactie op een artikel dat Diana Koster in juli 2014 op verzoek van deze redactie schreef over de 'Impact en gevolgen van een traumatische baring'.

Door de vormgeving van de kop - grote letters als bij een artikel - wordt de indruk gewekt als dat Diana Koster persoonlijk wordt aangevallen. Diana Koster breekt in juli een lans voor het helpen van vrouwen na een traumatische baring, de Forumreactie geeft aan dat ervaring in diagnostiek en behandeling noodzakelijk is om effectief hulp te kunnen bieden. Uit de kop zou kunnen worden geconcludeerd dat Diana Koster niet over die kennis en ervaring zou beschikken. Dit komt in het artikel evenwel niet aan de orde. Excuses als die indruk mocht zijn gewekt.

De redactie

NIVEL-registratie verloskundigen

Het NIVEL onderhoudt een registratie van a) werkzame verloskundigen en een van b) pas afgestudeerde en nog werkzoekende verloskundigen. Voor de eerste registratie worden gegevens verzameld met jaarlijkse enquêtes onder alle werkzame verloskundigen. Onderzoek naar non-respondenten (bijvoorbeeld via websites van praktijken) levert informatie op over de functie van deze verloskundigen, waardoor de dekkingsgraad van de registratie voor een aantal analyses uitkomt op circa 99%. De tweede registratie is die van pas afgestudeerde verloskundigen. De gegevens worden ook verkregen via een jaarlijkse enquête, maar dan onder alle verloskundigen die de opleiding in het voorafgaande jaar hebben voltooid of in een vorige peiling hebben aangegeven nog op zoek te zijn naar een vaste werkplek (in een praktijk of ziekenhuis). Voor de peiling van 1 januari 2013 werden 620 vragenlijsten gestuurd en was de respons 88%. Voor meer informatie over de registratie van verloskundigen, zie www.nivel.nl/beroepen-in-de-gezondheidszorg.

Medewerking verloskundigen aan NIVEL-enquête is belangrijk

De hier gepresenteerde analyse van verloskundigen met een klinische vervolgopleiding laat zien waarvoor de door het NIVEL verzamelde gegevens gebruikt kunnen worden. Om deze en andere analyses (over een lange periode) te kunnen blijven doen, is het belangrijk dat de gegevens voortdurend worden geactualiseerd. De medewerking aan de jaarlijkse enquête van alle verloskundigen, zowel pas afgestudeerd en nog niet werkzame als werkzame, is daarom van groot belang.